

POST GRADUATE DEPARTMENT OF
R.T.M. THOUGHT
(AUTONOMOUS)
(NEP)

Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University
Syllabus for M.A. R.T.M. Thought

(w.e.f 2023-24)

प्रधानाचार्य
15.05.2024

प्रमुख
15/05/2024

PL

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे

- १) एम.ए. भाग १ व २ या दोन वर्षातील अभ्यासक्रमातून राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांचे व्यक्तिमत्त्व आणि कार्य याचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.
- २) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या समग्र साहित्य कृतींची विद्यार्थ्यांना विस्ताराने ओळख करून देणे.
- ३) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या साहित्याविषयी, विद्यार्थ्यांची अभिरूची प्रगल्भ करणे.
- ४) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या साहित्याचा आस्वाद घेण्याची आणि स्थूलमानाने तुकडोजींच्या साहित्याचे व विचारांचे मूल्यमापन करण्याची विद्यार्थ्यांची क्षमता विकसीत करणे.
- ५) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या साहित्याच्या अभ्यासातून विद्यार्थ्यांची समाजविषयक आणि राष्ट्रविषयक जाण विकसित करणे.
- ६) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या विचारांचा वारसा स्वीकारून विद्यार्थ्यांमध्ये समाजसेवेची आणि राष्ट्रोन्नतीची जाणीव निर्माण करणे.
- ७) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांचे विचार विद्यार्थ्यांना जीवनात अंगिकारण्यास प्रवृत्त करणे.
- ८) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या विचारांच्या अनुषंगाने ग्रामविकासाचे विविध प्रकल्प राबविणे.
- ९) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या साहित्याच्या संशोधनावर भर देणे.

उज्यावृक्षीयोर

P G Department of R.T.M. Thought

M.A. R.T.M. Thought (CBCS)

Summary of Distribution of Credits under CBCS

Type of Course	Sem I	Sem II	Sem III	Sem IV	Total
Core	12-14	12-14	12-14	12	48-54
Elective	04	04	04	04	16
Research Methodology	04	04	04	06	18
Total Credits	20-22	20-22	20-22	20-22	80-88

Courses Wise Credit Scheme

Semester	(A) Core Courses		B) Elective Courses		(C) RM		Total Credits A+B+C
	No. of Courses	Total Credits	No. of Courses	Total Credits	No. of Courses	Total Credits	
I	04	12-14	01	04	01	04	20-22
II	04	12-14	01	04	01	04	20-22
III	04	12-14	01	04	01	04	20-22
IV	03	12	01	04	01	06	20-22
Cumu. Crdt. For 1 yr PG Dgr.	15	48-54	04	16	04	18	80-88

प्रमुख अधिकारी

(Signature)

(Signature)

एम.ए.राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विचारधारा अभ्यासक्रम

Choice Based Credit System (CBCS) in M.A.

'Rashtrasant Tukdoji Maharaj Thoughts'

Semester Pattern Syllabus

Syllabus of Choice Based Credit System for M.A. in R.T.M. Thought
from 2023-2024 onwards

Semester I सत्र पहिले

Core Paper-I

MRTMT 11 - राष्ट्रसंतांचे जीवन—चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व भाग १

MRTMT 12 - ग्रामगीता नवनीत : भाग १

MRTM 13 - राष्ट्रसंतांच्या कार्याची पार्श्वभूमी : स्वातंत्र्यपूर्व कालखंड

MRTM 14 - चर्चासत्र

Elective Paper-I

(Choose any one of the following Elective Papers)

MRTM 15(A) - राष्ट्रसंतांची विश्वशांतीची संकल्पना

MRTM 15 (B) - राष्ट्रसंतांचे मराठी काव्य

MRTM 15 (C) - राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य साहित्य

RM- संशोधन पध्दती - क्षेत्र कार्य अहवाल लेखन
Research Methodology - Feld Work Report Writing

उज्यालक्ष्मीशेटे

Shedde

PL

Semester II सत्र दुसरे

Core Paper

MRTM 21 - राष्ट्रसंतांचे जीवन चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व भाग २.

MRTM 22 - ग्रामगीता नवनीत भाग २

MRTM 23- राष्ट्रसंतांच्या कार्याची पार्श्वभूमी - स्वातंत्र्योत्तर कालखंड

MRTM 23- चर्चासत्र

Elective Paper-I

MRTM 25(A) राष्ट्रसंतांचे धर्म, अध्यात्म आणि विज्ञान विषयक विचार

MRTM 25(B) राष्ट्रसंतांचे हिंदी काव्य

MRTM 25(C) राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य साहित्य

FP क्षेत्रकार्य अहवाल लेखन (Feaild Work Report Writing)

उज्जयिनीधोरे

शेखर (P)

Semester III सत्र तिसरे

Core Paper

- MRTM 31 - राष्ट्रसंतांची ग्रामविकासाची संकल्पना
MRTM 32 - ग्रामगीता नवनीत : भाग ३
MRTM 33 - राष्ट्रसंतांचा सामाजिक परिवर्तनाचा विचार
MRTM 34 - चर्चासत्र

Elective Paper

- MRTM 35 - मराठी संतपरंपरा आणि राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
MRTM 35 - राष्ट्रसंतांचे जीवन चरित्र आणि कार्य
MRTM 35 - ग्रामगीता वाङ्मयीन महात्मता
RM - संशोधन पद्धती — शोध प्रबंध
Research Methodology - Dissertation

उज्या/वर्ग/थोरे

RM RM

Semester IV सत्र चवथे

Core Paper

- MRTM 41- राष्ट्रसंतांचे विचार आजच्या संदर्भात
MRTM 42 — ग्रामगीता नवनीत भाग — ४
MRTM 43- राष्ट्रसंतांची महिला सक्षमीकरणाची भूमिका

Elective Paper

- MRTM 45(A) राष्ट्रसंत जन—सारस्वत
MRTM 45(B) भारतीय समाज सुधारक आणि राष्ट्रसंत
MRTM 45(C) राष्ट्रसंतांची कलासाधना
RM - 2 शोध प्रबंध (Dissertation)

उज्यालक्ष्मीशेठे

रुक्मिणी

Semester 1 : सत्र १

Core 1 T 1 : अभ्यासपत्रिका १

राष्ट्रसंतांचे जीवन—चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व — भाग १

MRTMT11 - राष्ट्रसंतांचे जीवन—चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व भाग १

घटक १ :-

- चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व : संज्ञा—संकल्पनाविचार
- व्यक्तिमत्त्वाचे घटक, वै शब्दार्थ आणि व्यक्तिमत्त्वाचा विकास
- चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व : अंतःसंबंध

घटक २ :-

- राष्ट्रसंतांच्या जीवनावरील सामाजिक घटनांचा परिणाम
- राष्ट्रसंतांच्या चरित्राची उपलब्ध साधने

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंत : अनुवंश, जन्म, बालपण आणि शिक्षण
- राष्ट्रसंत : बालपणातील संस्कारांचे मुख्य घटक आणि अनुवंश व वातावरणाचा परिणाम
- धर्म — अध्यात्माकडील ओढा आणि गुरुपरंपरा

घटक ४ :-

- गृहत्याग आणि एकांतसाधना
- राष्ट्रसंतांची सामाजिक कार्याकडे झालेली वाटचाल

संदर्भ ग्रंथ :

१. चरित्रचिंतन — द. न. गोखले
२. एका चरित्राचे चरित्र — द. न. गोखले
३. An Introduction to Theories of Personality – Robert B. Ewen
४. Theories of Personality – Calvin Hall, Gardner Lindzey, John Compbell
५. Developmental Psychology : A life Span Approach – Elizabeth Hurlock
६. जीवनयोगी : खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर
७. मानवतेचे पुजारी : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज — प्रा. रघुनाथ कडवे
८. माझी आत्मकथा — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
९. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
१०. राष्ट्रसंतांची जनचेतना — ज्ञानेश्वर रक्षक
११. तुकडोजीदर्शन (राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या स्फुट वाङ्मयावर आधारित) — डॉ. दत्तात्रय वाटमोडे

वर्ग्यालक्ष्मीयोट

- घटक १ • सद्धर्ममंथनपंचक — पंचक १
- अ.१ देवदर्शन, अ. २ धर्माध्ययन, अ.३ आश्रमधर्म
- घटक २ • अ.४ संसार — परमार्थ, अ.५ वर्णव्यवस्था
- घटक ३ • लोकवशीकरण पंचक — पंचक २
- अ.६ संसर्ग — प्रभाव, अ. ७ आचार — प्राबल्य, अ.८ प्रचारमहिमा
- घटक ४ • अ.९ सेवासामर्थ्य, अ.१० संघटन शक्ती

संदर्भ ग्रंथ :

- १) ग्रामगीता : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- २) ग्रामगीता भावार्थ शब्दकोश : प्रा. रघुनाथ कडवे, अमोल प्रकाशन, नागपूर
- ३) ग्रामगीता रहस्य स्पंद १ ते ३ : डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
- ४) राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता : डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
- ५) सार्थ ग्रामगीता : संपा. सुदामजी सावरकर, श्रीगुरुदेव आत्मानुसंधान, भू-वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
- ६) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ : संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत.
- ७) जनक्रांतीच्या पाऊलवाटा : ज्ञानेश्वर रक्षक, नाथे प्रकाशन, नागपूर
- ८) ग्रामगीता निर्मितीप्रक्रिया : डॉ. योगीता पिंजरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
- ९) गद्य-ग्रामगीता : सुबोध, श्रीगुरुदेव आत्मानुसंधान, भू-वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
- १०) ग्रामजयंती यात्रा : बाबा मोहोड, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ११) ग्रामगीतेच्या अंतरंगात : डॉ. नंदकिशोर काळे, ज्ञानपथ पब्लिकेशन, अमरावती
- १२) अमृतविचारमंथन : डॉ. गणेश चव्हाण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
- १३) ग्रामगीता स्वरूप आणि तत्त्वज्ञान : संपा. बाळ पदवाड,
- १४) तुकडोजीदर्शन : डॉ. दत्तात्रय वाटमोडे
- (राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या स्फुट वाङ्मयावर आधारित)

अभ्यासपत्रिका

Perle P

राष्ट्रसंतांच्या कार्याची पार्श्वभूमी : स्वातंत्र्यपूर्व कालखंड

घटक १ :-

- राष्ट्रसंतांची जन्मकालीन धार्मिक परिस्थिती
- राष्ट्रसंतांची ईशसेवेकडून देशसेवेकडे झालेली वाटचाल

घटक २ :-

- स्वातंत्र्यपूर्व काळातील राजकीय परिस्थिती
- राष्ट्रसंतांचे स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान
- चमुर, आष्टीचा स्वातंत्र्य लढा

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंत जन्मकालीन सामाजिक परिस्थिती
- महाराष्ट्रातील सामाजिक सुधारणा चळवळ
- राष्ट्रसंतांचे सामाजिक कार्य

घटक ४ :-

- स्वातंत्र्यपूर्व काळातील सांस्कृतिक परिस्थिती आणि राष्ट्रसंत
- तत्कालीन सांस्कृतिक परिस्थितीचा राष्ट्रसंतांच्या व्यक्तिमत्त्वावरील परिणाम

संदर्भ :

१. पु. ग. सहस्रबुद्धे, महाराष्ट्र संस्कृती
२. संपादक वसंत आबाजी डहाके, बखर संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश (१९२० ते २००३)
३. डॉ. सदानंद मोरे, लोकमान्य ते महात्मा
४. संपादक मधु मंगेश कर्णिक, सांस्कृतिक महाराष्ट्र (१९६० ते २०१०) भाग - १
५. राष्ट्रसंत आणि स्वातंत्र्याची चळवळ - डॉ. भाऊ मांडवकर
६. आधुनिक भारत - आचार्य जावडेकर
७. आधुनिक महाराष्ट्रचे राजकारण - व. भं. सिरसीकर
८. प्रबोधनातील पाऊलखुणा - गं. बा. सरदार
९. परिवर्तनाचे प्रवाह - संपादक श्री. ग. मुणगेकर
१०. महाराष्ट्राची सत्वधारा - गो. म. कुळकर्णी
११. मराठी साहित्य : इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके
१२. भारतीय स्वातंत्र्यलढा आणि मराठी लेखक - सदा कव्हाडे

जयश्रीशेटे

राष्ट्र

Elective Paper-I

(Choose any one of the following Elective Papers)

राष्ट्रसंतांची विश्वशांतीची संकल्पना (A)

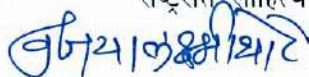
- घटक १ • 'विश्वशांतीयोग' सूक्ष्म अभ्यास
- राष्ट्रसंतांची राष्ट्रवंदना
- घटक २ • राष्ट्रसंत : राष्ट्रधर्म व वैश्विक मानवधर्म यातील अनुबंध
- राष्ट्रसंतांची सामुदायिक ध्यान संकल्पना व सामुदायिक प्रार्थना : विश्वशांतीचा महामंत्र
- घटक ३ • 'या भारतात बंधुभाव नित्य वसू दे' (राष्ट्रीय भजनावली भजन क्र. १)
- जगाचा भेद लयाला जावो. (राष्ट्रीय भजनावली भजन क्र. ७)
  - ग्रामगीतेतील पसायदान (ग्रामगीता मलपृष्ठ) श्री. गुरुदेव प्रकाशन, मोझरी
  - ए विश्व के चालक प्रभो! मुझ मे समझ दे विश्व की (राष्ट्रीय भजनावली भजन क्र. १)
- घटक ४ • राष्ट्रसंतांचा वैश्विक दृष्टिकोन
- राष्ट्रसंत : विश्वशांतीचे प्रचारक

संदर्भ ग्रंथ :

१) ग्रामगीता	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
२) मेरी जापान यात्रा	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
३) ग्रामगीता भावार्थ शब्दकोश	:	प्रा. रघुनाथ कडवे, अमोल प्रकाशन, नागपूर
४) ग्रामगीता रहस्य स्पंद १ ते ३	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
५) राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
६) सार्थ ग्रामगीता	:	संपा. सुदामजी सावरकर, श्रीगुरुदेव आत्मानुसंधान, भू-वैकुण्ठ, टेकडी (अड्याळ)
७) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ	:	संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत
९) ग्रामगीता निर्मितीप्रक्रिया	:	डॉ. योगीता पिंजरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
१०) ग्रामजयंती यात्रा	:	बाबा मोहोड, श्री. गुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
११) ग्रामगीता पसायदान	:	रा. मो. बेलुरकर, माणिक प्रकाशन, वरखेड
१२) अमृतविचारमंथन	:	डॉ. गणेश चव्हाण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
१३) सामुदायिक प्रार्थना	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज प्रकाशन, श्री. गुरुदेव सेवा मंडळ, नागपूर
१४) श्रीगुरुदेव प्रार्थना पद्धती अर्थात सामुदायिक प्रार्थना का सक्रिय पाठ	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, संयोजक सुदाम सावरकर, श्रीगुरुदेव धर्मग्रंथ प्रकाशन, अमरावती
१५) राष्ट्रसंतांची जपानमधील भाषणे (मराठी) अनुवाद	:	प्रा. रघुनाथ कडवे, राष्ट्रसंत साहित्य प्रकाशन, नागपूर

राष्ट्रसंतांचे मराठी काव्य (B)

घटक १ :-

- राष्ट्रसंतांच्या पद्य साहित्याची प्रेरणा व स्वरूप
- राष्ट्रसंतांनी हाताळलेले व वध पद्य वाङ्मय प्रकार (अभंग, ओवी, भजन, पोवाडा)
- राष्ट्रसंतांचा काव्यविषयक दृष्टिकोन

घटक २ :-

- राष्ट्रसंतांच्या काव्यातील आशयाचा अभ्यास
- राष्ट्रसंतांच्या काव्यातील अभिव्यक्ती - वैशिष्ट्यांचा अभ्यास
- राष्ट्रसंतांच्या काव्यातील जीवनमूल्ये
-

घटक ३ :-

- अभ्यासग्रंथ : भजनामृत सागर (मराठी भजन खंड) : संपादक - राजाराम बोथे
- अनुभवामृत अभंगगाथा : अ. प्रभाती ब. स्तवनांजली क. प्रभु-प्रार्थना
ड. दर्शनोत्कठा ई. नरदेह सार्थक

घटक ४ :-

- अभ्यासग्रंथ : ४. राष्ट्रीय भजनावली / क्रांतिवीणा
- ५. लोकशाहीचे पोवाडे
(सर्व पुस्तके : श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम)

संदर्भ ग्रंथ :

१. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन - डॉ. निशिकांत ठकार
२. अर्वाचिन मराठी काव्यदर्शन - डॉ. अक्षयकुमार काळे
३. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ : संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
४. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय - संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
५. संत तुकाराम आणि संत तुकडोजी - डॉ. राम घोडे
६. संत रामदास आणि तुकडोजी - डॉ. मंगला बावणे
७. संत ज्ञानेश्वर ते राष्ट्रसंत तुकडोजी - डॉ. सुनंदा खेरडे
८. राष्ट्रसंत तुकडोजींची गीतिकाव्ये - डॉ. सरिता पुंजे
९. राष्ट्रसंत तुकडोजी : समग्र वाङ्मय - डॉ. कुमुदिनी खोरगडे
१०. राष्ट्रसंत साहित्य दर्शन - डॉ. जुल्फी शेख

क्यालक्ष्मीयोर

२०२०

२०२०

राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य साहित्य (C)

घटक १ :-

- राष्ट्रसंतांच्या गद्य साहित्याची प्रेरणा, प्रयोजन व वाटचाल
- अभ्यासग्रंथ : १. राष्ट्रसंतांची भाषणे २. राष्ट्रसंतांची पत्रे

घटक २ :-

- राष्ट्रसंतांच्या गद्यसाहित्यातील आशयाचा शोध
- राष्ट्रसंतांच्या गद्यसाहित्यातील अभिव्यक्ती

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंतांनी हाताळलेले विविध गद्य वाङ्मय प्रकार
- राष्ट्रसंतांचे स्फुट लेखन

घटक ४ :-

- विश्वशांतीयोग — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
- गीताप्रसाद — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, संपादक सुदाम सावरकर (सर्व प्रकाशने — श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम)

संदर्भ ग्रंथ :

१. आधुनिक मराठी गद्याचा पायाभूत अभ्यास — संपादक डॉ. वासुदेव मुलाटे व इतर
२. मराठी निबंध — लघुनिबंध : स्वरूपविवेचन — वि. पा. देऊळगावकर व चंद्रकांत देऊळगावकर
३. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका — गं. बा. सरदार
४. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
५. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
६. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
७. मानवतेचे पुजारी : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज — प्रा. रघुनाथ कडवे
८. राष्ट्रसंत वैचारिक क्रांती — डॉ. बाळ पदवाड
९. राष्ट्रसंत तुकडोजी : समग्र वाङ्मय — डॉ. कुमुदिनी खोरगडे

Core 1 T 4 : अभ्यासपत्रिका ४ B

चर्चासत्र

जयपालकुमारी

पुणे पुणे

RM- संशोधन पध्दती - क्षेत्र कार्य अहवाल लेखन

Research Methodology - Field Work Report Writing

- शीर्षक
- प्रस्तावना
- प्रत्यक्षात केलेले कार्य
- आलेले अनुभव
- आलेल्या अडचणी
- सूचना व शिफारशी

संदर्भ

मराठी

१. संख्यात्मक तंत्रे व संशोधन पध्दती	डॉ. शेवाळे, डॉ. पवार, प्रा.शबनम
२. संशोधन पध्दती प्रक्रिया अंतरंग	डॉ. दु. का. संत
३. सामाजिक संशोधन पध्दती	डॉ. पु. ल. भांडारकर
४. संशोधन प्रकल्प कसा करावा या बाबतचे आवश्यक मार्गदर्शन	झीना ओ' लिअरी
५. सामाजिक शास्त्राची संशोधन प्रणाली	डॉ. विजय. एल. जरारे
६. शोषित समाज संशोधन	प्रा. देवानंद शिंदे
७. संशोधन पध्दती	प्रा. वा. भा. पाटील
८. समाज विज्ञान संशोधन	डॉ. पुरुषोत्तम थोटे

हिंदी

१. सामाजिक सर्वेक्षण	ज्योती वर्मा
२. सामाजिक अनुसन्धान सर्वेक्षण एवं सांख्यिकी	डॉ. संजीव महाजन
३. सामाजिक अनुसंधान	राम आहुजा
४. शोध विधियाँ	डॉ. एम.के. जैन
५. सामाजिक अनुसंधान सर्वेक्षण एवं सांख्यिकी	श्रीमती डॉ. जी.पी.श्रीवास्तव
६. सामाजिक शोध प्रविधि	देवेन्द्र पाल सिंह तोमर
७. सामाजिक अनुसंधान तथा सर्वेक्षण	डॉ. एस.आर. वाजपेयी
८. व्यवहारपरक शोध के वैज्ञानिक आयाम	नरेंद्रसिंह चौहान
९. सामाजिक अनुसंधान भाग २	डॉ. सुरेंद्र सिंह
१०. सामाजिक अनुसंधान तथा सर्वेक्षण पध्दतियाँ	डॉ. एस.आर. बाजपेयी
११. सामाजिक अन्वेषण की सर्वेक्षण पध्दतियाँ	एम. एल.गुप्ता
१२. शिक्षा में अनुसंधान के आवश्यक तत्व	डी.डी.शर्मा
१३. अनुसंधान विशिष्टताएँ १९९०-९१	डॉ. बी. एस. रायजादा
१४. अनुसंधान विधियाँ व्यवहारपरक विज्ञानों में	डॉ. दंगल झाल्टे
१५. रिसर्च मेथडोलॉजी	डॉ. एन.के.कपिल
१६. समाज विज्ञान अनुसंधान सामाजिक शास्त्र और समाजकार्य	लक्ष्मीनारायण कोली
	डॉ. पुरुषोत्तम थोटे

English

1. Research Methodology Principles, methods & Practices	Joshya o Miluwi & Hina rashid
2 .Research for social workers an introduction to methods	Margaret aloton wendy Bowles
3.Research Methodology	Dr. R.Y.Mahare
4.Research Methods in social science	S.A.Palekar
5.Designs of Social Research	D.K.Laldas
6.Research Methodology	L.N. Koli
7.Sociology and social work	Sandhya Neelam
8.Hand Book of Research Methodology	J.K.Khanna, S. Khurana
9.Reseach Methodology in sociology	Chetan Agarwal
10.Research Methods in Social Work	Alex B. Fernandez, K.Geeta kumari
11.Social Work Research	Dr. A.F. Gupta

उज्जयिनी

पुणे

पुणे

Semester II : सत्र २
Core 2 T 1 : अभ्यासपत्रिका १
राष्ट्रसंतांचे जीवन—चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व — भाग २

घटक १ :—

- राष्ट्रसंतांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे बहूपैलुत्व
- राष्ट्रसंतांचे भारतभ्रमण

घटक २ :—

- राष्ट्रसंतांचा स्वातंत्र्यचळवळीत सहभाग आणि नेतृत्व
- राष्ट्रसंतांची जनचळवळ

घटक ३ :—

- राष्ट्रसंतांचे संस्थात्मक कार्य
- माणिक प्रासादिक बालसमाज
- आरती मंडळ
- श्रीगुरुदेव सेवामंडळ
- भारत साधू समाज व संघटन

घटक ४ :—

- विदेशयात्रा, विश्वधर्म संमेलनातील सहभाग
- गुरुदेव सेवाश्रम स्थापना व श्रीगुरुदेव मासिकाचा प्रारंभ
- अंतिम संदेश आणि महानिर्वाण

संदर्भ ग्रंथ :

१. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
२. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
३. राष्ट्रसंत आणि स्वातंत्र्याची चळवळ — डॉ. भाऊ मांडवकर
४. राष्ट्रसंत वैचारिक क्रांती — डॉ. बाळ पदवाड
५. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
६. जीवनयोगी : खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर
७. मानवतेचे पुजारी : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज — प्रा. रघुनाथ कडवे
८. युगद्रष्टा राष्ट्रसंत तुकडोजी का राष्ट्रीय जीवन निर्माण मे योगदान — डॉ. दिनकर येवलेकर

उज्यालक्ष्मीशेरे

Core 2 T 4(A) : अभ्यासपत्रिका ४(A)

ग्रामगीता नवनीत भाग २

घटक १ • ग्रामनिर्माण पंचक — पंचक ३

• अ.११ ग्रामरक्षण, अ. १२ ग्रामशुद्धी, अ.१३ ग्रामनिर्माण कला

घटक २ • अ.१४ ग्राम-आरोग्य, अ.१५ गोवंश-सुधार

घटक ३ • दृष्टिपरिवर्तन पंचक — पंचक ४

• अ.१६ वेष-वैभव, अ.१७ गरिबी-श्रीमंती, अ.१८ श्रम-संपत्ती

घटक ४ • अ.१९ जीवन-शिक्षण, अ.२० महिलोन्नती

संदर्भ ग्रंथ:

१) ग्रामगीता	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेवप्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
२) ग्रामगीता भावार्थ शब्दकोश	:	प्रा. रघनाथ कडवे, अमोल प्रकाशन, नागपूर
३) ग्रामगीता रहस्य स्पंद १ ते ३	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
४) राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
५) सार्थ ग्रामगीता	:	संपा. सुदामजी सावरकर, श्रीगुरुदेव आत्मानुसंधान, भू-वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
६) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ	:	संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत
७) जनक्रांतीच्या पाऊलवाटा	:	ज्ञानेश्वर रक्षक, नाथे प्रकाशन, नागपूर
८) ग्रामगीता निर्मितीप्रक्रिया	:	डॉ. योगीता पिंजरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
९) गद्य-ग्रामगीता	:	सुबोध, श्रीगुरुदेवआत्मानुसंधान, भू-वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
१०) ग्रामजयंती यात्रा	:	बाबा मोहोड, श्री. गुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
११) ग्रामगीतेच्या अंतरंगात	:	डॉ. नंदकिशोर काळे, ज्ञानपथ पब्लिकेशन, अमरावती
१२) अमृतविचारमंथन	:	डॉ. गणेश चव्हाण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
१३) ग्रामगीता स्वरूप आणि तत्त्वज्ञान	:	संपा. बाळ पदवाड,

जगयात्राक्षरी

Core 2 T 3 : अभ्यासपत्रिका ३

राष्ट्रसंतांच्या कार्याची पार्श्वभूमी : स्वातंत्र्योत्तर कालखंड

घटक १ :-

- राष्ट्रसंत व महात्मा गांधी यातील अनुबंध
- राष्ट्रसंतांच्या कार्याची राजकीय पार्श्वभूमी : स्वातंत्र्योत्तर कालखंड

घटक २ :-

- राष्ट्रसंतांचा विविध महापुरूषांशी आलेला संबंध
- स्वतंत्र्य भारताच्या जडणघडणीत राष्ट्रसंतांचे योगदान

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंतांची स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील मानवतावादी भूमिका
- स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील राष्ट्रसंतांची सामाजिक चळवळ

घटक ४ :-

- राष्ट्रसंतांचे स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील विविधांगी कार्य — त्या कार्याची कालोचितता
- तत्कालीन भारतातील विविध समस्या आणि राष्ट्रसंतांची प्रत्यक्ष कृती योजना

संदर्भ ग्रंथ :

१. सांस्कृतिक महाराष्ट्र — संपादक मधु मंगेश कर्णिक
२. संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश — संपादक वसंत आबाजी डहाके व इतर
३. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती — वसंत आबाजी डहाके
४. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
५. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
६. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
७. जीवनयोगी : खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर
८. मानवतेचे पुजारी : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज — प्रा. रघुनाथ कडवे
९. आधुनिक मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी — गो. म. कुलकर्णी
१०. अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी — सदा कऱ्हाडे
११. तुकडोजीदर्शन — डॉ. दत्तात्रय वाटमोडे
(राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या स्फुट वाङ्मयावर आधारित)

उज्ज्वल लक्ष्मीशेट्टी

सुधीर प.

Elective Paper-I

(Choose any one of the following Elective Papers)

राष्ट्रसंतांचे धर्म, अध्यात्म आणि विज्ञानविषयक विचार (A)

घटक १

- राष्ट्रसंतांच्या समकालीन महाराष्ट्रातील धार्मिक परिस्थिती
- राष्ट्रसंतांचे धर्मविषयक विचार

घटक २

- अध्यात्म संकल्पना व स्वरूप
- राष्ट्रसंतांचे अध्यात्मविषयक विचार

घटक ३

- अध्यात्म आणि विज्ञान : परस्पर संबंध
- राष्ट्रसंतांचे विज्ञानविषयक विचार

घटक ४

- राष्ट्रसंतांची धर्म, अध्यात्म-विज्ञान सहयोग भूमिका
- विशेष अध्ययन : धर्माध्ययन ('ग्रामगीता' अध्याय २)

संदर्भ ग्रंथ:

१) ग्रामगीता	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
२) समग्र मराठी व हिंदी ग्रंथ व भजनावली संग्रह	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
३) धर्माचे तत्त्वज्ञान	: ज.बा. जोशी, कॉन्टीनेंटल प्रकाशन, पुणे.
४) मराठी संत— तत्त्वज्ञान संज्ञा—कोश	: ह.श्री.शेणोलीकर, एस.ऐज.क्रियेशन,पुणे,१९९४
५) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरव ग्रंथ	: संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत
६) मानव आणि धर्मचिंतन	: डॉ. रावसाहेब कसबे
७) भक्ती आणि धम्म	: डॉ. रावसाहेब कसबे
८) नारदीय भक्तीसूत्र	: गीता प्रेस, गोरखपूर
९) पतंजली योगशास्त्र	: गीता प्रेस, गोरखपूर

- १०) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
व्यक्ती आणि वाङ्मय : संपा.डॉ.अक्षयकुमार काळे
- ११) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज साहित्यदर्शन : डॉ.जुल्फी शेख,
- १२) युगद्रष्टा : ज्ञानेश्वर रक्षक, नाथे प्रकाशन, नागपूर
- १३) ग्रामगीतेतील तत्त्वज्ञान आणि विज्ञान : डॉ. सुभाष सावरकर, 'अक्षर वैदर्भी' (मासिक)
जून, जुलै व ऑगस्ट २०१९
- १४) ग्रामगीतेतील विज्ञानदृष्टी : डॉ. शरद गावंडे, (अप्रकाशित शोध प्रबंध),
नागपूर विद्यापीठ, २०१६

उज्याजुष्मीयोटे

राष्ट्रसंतांचे हिंदी काव्य (B)

घटक १ :-

- राष्ट्रसंतांची हिंदी काव्यरचना : प्रेरणा आणि प्रयोजन
- राष्ट्रसंतांच्या हिंदी काव्यरचनेतील विविध आकृतिबंध : स्फुट आणि दीर्घकाव्ये

घटक २ :-

- राष्ट्रसंतांचे हिंदी काव्याला योगदान
- राष्ट्रसंतांच्या हिंदी काव्याची वैशिष्ट्ये

घटक ३ :-

- भजनामृत सागर हिंदी भजन खंड - एक
- ववेक सरिता

घटक ४ :-

- अभ्यासग्रंथ : १. लहर की बरखा — भाग १
- २. लहर की बरखा — भाग २
- ३. मेरी जीवनयात्रा (आत्मकथनपर काव्याचे संकलन)
संपादक — सुदाम सावरकर
(सर्व पुस्तके : श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम)

संदर्भ ग्रंथ:

१) मेरी जीवन यात्रा	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
२) मेरी जापान यात्रा	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
३) भारत साधुसमाज की सेवा साधना	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
४) भजनामृत सागर हिंदी भजन खंड १ व २	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
५) सद्बिचार प्रवाह	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
६) अनुभव प्रकाश भाग १, २, ३	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
७) अनुभव प्रसाद भाग १, २, ३	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
८) विवेक सरिता	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
९) जीवन ज्योती	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी

१०) सुधा सिंधु	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
११) भक्तिसुधा	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१२) भजन कुंज	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१३) क्रांती—दीप	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१४) ज्ञान—दीप	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१५) राष्ट्रनौका	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१६) लहर की बरखा भाग १ व २	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१७) वाचा—वल्ली	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१८) राष्ट्रीय भजनावली	: राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१९) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज की हिंदी साहित्य माला खंड १ ते १०	: संपा.प्रा.खुनाथ कडवे, गुरुकुंज आश्रम मोझरी
२०) युगद्रष्टा, राष्ट्रसंत तुकडोजी का राष्ट्रीय जीवन निर्माण में योगदान	: डॉ.दिनकर येवलेकर, विकास प्रकाशन, कानपूर
२१) तुकडोजी महाराज के साहित्य में सामाजिक एवं राष्ट्रीय चेतना	: डॉ. कमलेश्वर प्रसाद द्विवेदी, विद्या प्रकाशन, कानपूर

जयलक्ष्मीशेटे

१०/१०

१०/१०

राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य साहित्य (C)

घटक १ :-

- राष्ट्रसंतांच्या हिंदी गद्य साहित्याची विविध रूपे, प्रेरणा आणि प्रयोजन
- राष्ट्रसंतांची हिंदी गद्य साहित्यामागील भूमिका व दृष्टिकोन

घटक २ :-

- राष्ट्रसंतांच्या हिंदी गद्य साहित्यातील आशय
- अभ्यासग्रंथ : १. भारत साधू समाज की सेवा साधना २. मेरी जापान यात्रा
- राष्ट्रसंतांच्या हिंदी गद्यसाहित्यातील अभिव्यक्ती — वैशिष्ट्यांचा अभ्यास

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंतांनी हाताळलेले व वध गद्य साहित्यप्रकार
- अभ्यासग्रंथ :
१. राष्ट्रसंत तुकडोजी की हिंदी साहित्यमाला खंड १ व २
— संपादक प्रा. रघुनाथ कडवे, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम

घटक ४ :-

- अभ्यासग्रंथ
- युगद्रष्टा — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
— श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम
- १. भावांजली — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

संदर्भ ग्रंथ :

१. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
२. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे

Core 2 T 4(B) : अभ्यासपत्रिका

चर्चासत्र

RM : क्षेत्रकार्य अहवाल लेखन

विद्यालक्ष्मी

पुणे

पुणे

Semester III : सत्र — तीन
Core 3 T 1 : अभ्यासपत्रिका १
राष्ट्रसंतांची ग्रामस्वराज्याची संकल्पना

घटक १ :-

- ग्रामविकास : संकल्पनेचे स्वरूप आणि ऐतिहासिक संदर्भ
- राष्ट्रसंतांनी मांडलेली ग्रामविकासाची संकल्पना

घटक २ :-

- ग्रामविकासाचे स्वतंत्र भारतातील महत्त्व
- राष्ट्रसंतांचा कृषी, ग्रामोद्योग व लघुउद्योग वषयक दृष्टिकोन
- ग्रामविकासाचे काही आदर्श प्रकल्प

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंतांची ग्रामगीता : ग्रामविकासाचे आदर्श प्रारूप
- श्रीगुरुदेव सेवा मंडळ आणि ग्रामविकासकार्य

घटक ४ :-

- तुकडोजींनी मांडलेली शेतीसापेक्ष — अर्थव्यवस्था
- राष्ट्रसंतांनी मांडलेले ग्रामविकासाचे सामाजिक व सांस्कृतिक पैलू
- विशेष अध्ययन — ग्रामगीता : ग्रामनिर्माण पंचक (अध्याय ११ ते १५)

संदर्भ ग्रंथ :

१. सार्थ ग्रामगीता — तुकारामजीदादा गीताचार्य, संपादक — सुदामजी सावरकर
२. ग्रामगीताप्रणित गावगणराज, सार्वभौम ग्रामसभा — संग्राहक तुकारामदादा गीताचार्य
३. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
४. हिंदस्वराज्य — म. गांधी
५. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
६. राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता — डॉ. सुभाष सावरकर
७. ग्रामगीतारहस्य स्पंद १ ते ३ — डॉ. सुभाष सावरकर
८. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर

जयश्रीगुरुदेव

@

P

Core: 3 T 2 : अभ्यासपत्रिका २

ग्रामगीता नवनीत भाग ३ (नियमित विद्यार्थ्यांसाठी)

घटक १ • संस्कारशोधन पंचक—पंचक ५

- अ.२१ वैवाहिक जीवन, अ.२२ अंत्यसंस्कार, अ.२३ सणोत्सव

घटक २ • अ.२४ यात्रा मेळे, अ.२५ देव—देवळे

घटक ३ • प्रेमधर्मस्थापन पंचक —पंचक ६

- अ.२६ मूर्ती उपासना, अ.२७ सामुदायिक प्रार्थना, अ.२८ प्रार्थना व विश्वधर्म

घटक ४ • अ.२९ दलित—सेवा, अ.३० भजनप्रभाव

संदर्भ ग्रंथ:

- १) ग्रामगीता : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज,
श्री. गुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- २) ग्रामगीता भावार्थ शब्दकोश : प्रा. रघनाथ कडवे, अमोल प्रकाशन, नागपूर
- ३) ग्रामगीता रहस्य स्पंद १ ते ३ : डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
- ४) राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता : डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
- ५) सार्थ ग्रामगीता : संपा. सुदामजी सावरकर, श्रीगुरुदेवआत्मानुसंधान,
भू—वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
- ६) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ : संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत
- ७) जनक्रांतीच्या पाऊलवाटा : ज्ञानेश्वर रक्षक, नाथे प्रकाशन, नागपूर
- ८) ग्रामगीता निर्मितीप्रक्रिया : डॉ. योगीता पिंजरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद,
अमरावती
- ९) गद्य—ग्रामगीता : सुबोध, श्रीगुरुदेवआत्मानुसंधान, भू—वैकुंठ, टेकडी(अड्याळ)
- १०) ग्रामजयंती यात्रा : बाबा मोहोड, श्री. गुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ११) ग्रामगीतेच्या अंतरंगात : डॉ. नंदकिशोर काळे, ज्ञानपथ पब्लिकेशन, अमरावती
- १२) अमृतविचारमंथन : डॉ. गणेश चव्हाण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
- १३) ग्रामगीतेचे तत्त्वज्ञान : अॅड. रमेशचंद्र परदेशी, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
प्रतिष्ठान, सातारा
- १४) ग्रामगीता स्वरूप आणि तत्त्वज्ञान : संपा. बाळ पदवाड

Core 3 T 3 : अभ्यासपत्रिका ३
राष्ट्रसंतांचा सामाजिक परिवर्तनाचा विचार

घटक १ :

- समाजिक परिवर्तन घडवून आणणारे विविध घटक
- राष्ट्रसंतांची सण, उत्सव, यात्रा व मेळे याबाबतची भूमिका व दृष्टिकोन

घटक २ :

- राष्ट्रसंतांची कौटुंबिक उत्सवातील सामाजिक परिवर्तनवादी भूमिका.
- राष्ट्रसंतांचे सामाजिक उत्सवामागील विचारांचे महत्त्व
- राष्ट्रसंतांच्या दृष्टिकोनातून समाज परिवर्तनवादी नियोजनाची आवश्यकता

घटक ३

- राष्ट्रसंतांची विवाहविषयक व अंतिम संस्कारविषयक सामाजिक परिवर्तनाची भूमिका
- राष्ट्रसंतांची ईशभक्तीकडून—देश सेवेकडे — देश सेवेकडून सामाजिक व राष्ट्रधर्माकडे वाटचाल

घटक ४

- समकालीन महाराष्ट्रातील सामाजिक परिवर्तनवादी संतपरंपरा
- कृतीशील समाजसुधारक : राष्ट्रसंत

संदर्भ ग्रंथ:—

१) ग्रामगीता	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेवप्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
२) समग्र मराठी व हिंदी	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज ग्रंथ आणि भजनावली श्रीगुरुदेवप्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
३) राष्ट्रसंत समग्र गद्य खंड १ ते १०	:	प्रा.रघुनाथ कडवे, श्रीगुरुदेवप्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
४) राष्ट्रसंत तुकडोजी की हिंदी साहित्यमाला खंड १ ते १०	:	संपा.प्रा.रघुनाथ, कडवे, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी.
५) महाराष्ट्राचे शिल्पकार : ग्रामोद्धारक राष्ट्रसंत तुकडोजी	:	डॉ. सुभाष सावरकर, म.रा.साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई
६) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ	:	संपा.प्रा.रा.तु.भगत
७) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज	:	संपा.डॉ. अक्षयकुमार काळे, विसा बुक्स, नागपूर व्यक्ती आणि वाङ्मय
८) The Rashtrasant	:	Dr.P.S.Kane, विजय प्रकाशन, नागपूर

(Socio, Political Thought of Sant Tukdoji Maharaj)

- ९) राष्ट्रसंत तुकडोजींचे चरित्र व व्यक्तिमत्त्व : डॉ.विद्या एम.अवथरे, जय आनंद प्रकाशन, नागपूर
- १०) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विचारदर्शन : संपा.डॉ.लक्ष्मीकांत तुळणकर, आर.बी. प्रकाशन, नागपूर
- ११) राष्ट्रसंतांचे सामाजिक तथा राजकीय विचार : डॉ. पी.एल.ढेंगळे, वत्स-विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर
- १२) तुकडोजीदर्शन : डॉ. दत्तात्रय वाटमोडे
(राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या स्फुट वाङ्मयावर आधारित)

उजियालक्ष्मीचोटे

Elective - 1

मराठी संतपरंपरा आणि तुकडोजी महाराज (A)

घटक १ :-

- मराठी संतपरंपरेचे स्वरूप
- मराठी संतपरंपरा : भक्ती संप्रदाय
- महाराष्ट्रातील विविधसंप्रदाय आणि त्यांची वैशिष्ट्ये

घटक २ :-

- मराठी संत परंपरेतील संतांचे सामाजिक योगदान
- राष्ट्रसंतांचा संप्रदाय — समन्वयवादी

घटक ३ :-

- वारकरी संप्रदाय आ ण राष्ट्रसंत : अनुबंध
- संत परंपरा आ ण राष्ट्रसंतांचे वेगळेपण

घटक ४ :-

- समकालीन संतांशी राष्ट्रसंतांचा अनुबंध
- ग्रामगीतेवरील संतपरंपरेचा प्रभाव
- महाराजांची भजने आणि महाराष्ट्रीय संतमंडळ

संदर्भ ग्रंथ :

१. प्राचिन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास — ल. रा. नसीराबादकर
२. संत तुकाराम आणि संत तुकडोजी — डॉ. राम घोडे
३. संत रामदास आणि संत तुकडोजी — डॉ. मंगला बावणे
४. संत ज्ञानेश्वर ते राष्ट्रसंत तुकडोजी — डॉ. सुनंदा खेरडे
५. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
६. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
७. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर

वर्ग्यावृत्तीसाठी

-राष्ट्रसंतांचे जीवन—चरित्र आणि कार्य (B)

घटक —१

- राष्ट्रसंत : जीवनवृत्तांत
- कौटुंबिक पार्श्वभूमी, जन्म, बालपण, शिक्षण व तपोसाधना

घटक —२

- राष्ट्रसंत तुकडोजी राष्ट्रीय, धार्मिक व आध्यात्मिक प्रबोधन कार्य (१९३०—१९४२)
- कायदेभंगाची चळवळ, सालबर्डीचा यज्ञ, महात्मा गांधींच्या आश्रमात, आरती मंडळ, ते गुरुदेव सेवा मंडळ, १९४२ च्या स्वातंत्र्य संग्रामात योगदान

घटक —३

- राष्ट्रसंतांचे स्वातंत्र्य संग्रामातील योगदान (१९४२ ते १९५५)
- श्री गुरुदेव मासिक प्रकाशन संस्था, संस्थानांच्या विलिनीकरणात योगदान
- अस्पृश्यता निवारण व मंदिर प्रवेश, भूदान चळवळीतील सहभाग
- राष्ट्रसंतांची जपान यात्रा

घटक —४

- राष्ट्रसंतांचे सामाजिक व राष्ट्रीय कार्य (१९४२ ते १९६८)
- भारत साधूसमाज व समाजसंघटन
- राष्ट्रीय संकट निवारणात योगदान
- चीन व पाकिस्तान युद्धकाळात जनजागृती
- राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय समुदायाला मार्गदर्शन

संदर्भग्रंथ —

१. जीवनयोगी खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर
२. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
३. माझी आत्मकथा — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
४. मेरी जीवनयात्रा — राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

उज्ज्वलकुमारी

P. S.

P. S.

ग्रामगीता : वाङ्मयीन महात्मता (C)

घटक १ :-

- ग्रामगीता : लेखनकाल आणि पार्श्वभूमी
- ग्रामगीता : प्रेरणा आणि प्रयोजन
- ग्रामगीता आणि राष्ट्रसंतांचे व्यक्तिमत्व : अनुबंध

घटक २ :-

- मराठीतील खंडकाव्ये, दीर्घकाव्ये आणि प्रबंधकाव्ये : स्वरूप व आढावा
- भगवद्गीता आणि ग्रामगीता, दासबोध आणि ग्रामगीता : परस्परासंबंध

घटक ३ :-

- ग्रामगीता : आशयाभ्यास
- ग्रामगीता : शब्दकळा आणि प्रतिमासृष्टी
- ग्रामगीता : निवेदनशैली, भाषाशैली आणि रूपबंध

घटक ४ :-

- ग्रामगीतेचे समकालीन मराठी काव्यप्रवाहातील स्थान
- ग्रामगीता : वाङ्मयीन पृथगात्मता आणि महात्मता
- विशेष अध्ययन : ग्रामगीता आदर्श जीवन पंचक (अध्याय ३६ ते ४१)

संदर्भ ग्रंथ :

१. सार्थ ग्रामगीता — तुकारामजीदादा गीताचार्य, संपादक — सुदामजी सावरकर
२. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
३. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
४. राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता — डॉ. सुभाष सावरकर
५. ग्रामगीतारहस्य स्पंद १ ते ३ — डॉ. सुभाष सावरकर
६. संत तुकाराम व संत तुकडोजी — डॉ. राम धोडे
७. राष्ट्रसंत वैचारिक क्रांती — डॉ. बाळ पदवाड
८. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
९. जीवनयोगी : खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर
१०. मानवतेचे पुजारी : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज — प्रा. रघुनाथ कडवे

Core 3 T 4 : अभ्यासपत्रिका

चर्चासत्र

वर्ज्या/वर्ज्या

RM - संशोधन पद्धती — शोध प्रबंध
Research Methodology - Dissertation

घटक १

- संशोधनशास्त्र : संकल्पना व स्वरूप
- समस्या सूत्रण
- गृहीत कृत्य
- उद्देश

घटक २

- संशोधन आराखडा
- तथ्य संकलन
- नमुना निवडीचे तंत्र
- सामाजिक घटनांचे मापन

घटक ३

- सामाजिक सांख्यिकी
- सिद्धांत आणि शोध

घटक ४

- संशोधनात संगणकाचे महत्व
- संदर्भ ग्रंथ सूची
- परिशिष्टये व इतर

संदर्भ

मराठी

१. संख्यात्मक तंत्रे व संशोधन पद्धती
२. संशोधन पद्धती प्रक्रिया अंतरंग
३. सामाजिक संशोधन पद्धती
४. संशोधन प्रकल्प कसा करावा या बाबतचे आवश्यक मार्गदर्शन
५. सामाजिक शास्त्राची संशोधन प्रणाली
६. शोषित समाज संशोधन
७. संशोधन पद्धती
८. समाज विज्ञान संशोधन

- डॉ. शेवाळे, डॉ. पवार, प्रा.शबनम
डॉ. दु. का. संत
डॉ. पु. ल. भांडारकर
झीना अ' लिहरी
डॉ. विजय. एल. जरारे
प्रा. देवानंद शिंदे
प्रा. वा. भा. पाटील
डॉ. पुरुषोत्तम थोटे

उजयलक्ष्मीशेटे

हिंदी

१. सामाजिक सर्वेक्षण	ज्योती वर्मा
२. सामाजिक अनुसंधान सर्वेक्षण एवं सांख्यिकी	डॉ. संजीव महाजन
३. सामाजिक अनुसंधान	राम आहुजा
४. शोध विधियाँ	डॉ. एम.के. जैन
५. सामाजिक अनुसंधान सर्वेक्षण एवं सांख्यिकी	श्रीमती डॉ. जी.पी.श्रीवास्तव
६. सामाजिक शोध प्रविधि	देवेन्द्र पाल सिंह तोमर
७. सामाजिक अनुसंधान तथा सर्वेक्षण	डॉ. एस.आर. वाजपेयी
८. व्यवहारपरक शोध के वैज्ञानिक आयाम	नरेंद्रसिंह चौहान
९. सामाजिक अनुसंधान भाग २	डॉ. सुरेंद्र सिंह
१०. सामाजिक अनुसंधान तथा सर्वेक्षण पद्धतियाँ	डॉ. एस.आर. बाजपेयी
११. सामाजिक अन्वेषण की सर्वेक्षण पद्धतियाँ	एम. एल.गुप्ता डी.डी.शर्मा
१२. शिक्षा में अनुसंधान के आवश्यक तत्व	डॉ. बी. एस. रायजादा
१३. अनुसंधान विशिष्टताएँ १९९०-९१	डॉ. दंगल झाल्टे
१४. अनुसंधान विधियाँ व्यवहारपरक विज्ञानों में	डॉ. एन.के.कपिल
१५. रिसर्च मेथडोलॉजी	लक्ष्मीनारायण कोली
१६. समाज विज्ञान अनुसंधान सामाजिक शास्त्र और समाजकार्य	डॉ. पुरुषोत्तम थोटे

English

1. Research Methodology Principles, methods & Practices	Joshya o Miluwi & Hina rashid
2. Research for social workers an introduction to methods	Margaret aloton wendy Bowles
3. Research Methodology	Dr. R.Y.Mahare
4. Research Methods in social science	S.A.Palekar
5. Designs of Social Research	D.K.Laldas
6. Research Methodology	L.N. Koli
7. Sociology and social work	Sandhya Neelam
8. Hand Book of Research Methodology	J.K.Khanna, S. Khurana
9. Reseach Methodology in sociology	Chetan Agarwal
10. Research Methods in Social Work	Alex B. Fernandez, K.Geeta kumari
11. Social Work Research	Dr. A.F. Gupta

Semester IV सत्र—चार

Core-I : 4 T 1 : अभ्यासपत्रिका १

राष्ट्रसंतांचे विचार : आजच्या संदर्भात

- घटक १ • राष्ट्रसंतांचे आरोग्यविषयक व ग्रामआरोग्यविषयक विचार
- ग्रामगीता अ.१२ ग्रामशुद्धी व अ.१४ ग्रामआरोग्य या दोन अध्यायाच्या आधारे
- घटक २ • राष्ट्रसंतांचे राजकीय विचार
- घटक ३ • राष्ट्रसंतांची प्रभातफेरी व रामधूनची संकल्पना आणि ग्राम स्वच्छताविषयक विचार
- राष्ट्रसंतांचे पर्यावरणविषयक विचार
- घटक ४ • राष्ट्र उभारणीत युवकांचे व श्रमिकांचे योगदान : राष्ट्रसंतांचा दृष्टिकोन

संदर्भ ग्रंथ:

- १) ग्रामगीता : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम मोझरी
- २) राष्ट्रसंतांचे राष्ट्रसंत समग्र गद्य वाङ्मय : संपा. प्रा. रघुनाथ कडवे, गुरुकुंज आश्रम मोझरी. खंड १ ते १०
- ३) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज की हिंदी साहित्यमाला खंड १ ते १० : संपा. प्रा. रघुनाथ कडवे, गुरुकुंज आश्रम मोझरी
- ४) The Rashtrasant : Dr. P. S. Kane, विजय प्रकाशन, नागपूर
(Socio, Political Thought of Sant Tukdoji Maharaj)
- ५) राष्ट्रसंत तुकडोजींचे चरित्र व व्यक्तिमत्त्व : डॉ. विद्या एम. अवथरे, जय आनंद प्रकाशन, नागपूर
- ६) वं. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विचारदर्शन : संपा. डॉ. लक्ष्मीकांत तुळणकर, आर. बी. प्रकाशन, नागपूर
- ७) राष्ट्रसंतांचे सामाजिक तथा राजकीय विचार : डॉ. पी. एल. ढेंगळे, वत्स-विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर
- ८) पर्यावरण रक्षण, शिक्षण आणि ग्रामविकासाचे प्रयोग : सुरेशचंद्र वरघडे, वनश्री प्रकाशन, पुणे
- ९) युगद्रष्टा, राष्ट्रसंत तुकडोजी का राष्ट्रीय जीवन निर्माण मे योगदान : डॉ. दिनकर येवलेकर, विकास प्रकाशन, कानपूर
- १०) ग्रामीण तत्त्वज्ञान आणि ग्रामिण विकास योजना : संपा. डॉ. नंदा पांगुळ- बाराहाते, आर. बी. प्रकाशन, नागपूर
- ११) ग्रामगीताप्रणित समुदाय संघटन : संपा. डॉ. नंदा पांगुळ- बाराहाते, आर. बी. प्रकाशन, नागपूर.

जि. य. लक्ष्मीकांत

Core- II : 4 T 2 : अभ्यासपत्रिका २

ग्रामगीता नवनीत भाग ४

घटक १ • देवत्वसाधन पंचक — पंचक ७

• अ. ३१ संतचमत्कार, अ. ३२ संतस्वरूप, अ. ३३ अवतारकार्य

घटक २ • अ. ३४ प्रारब्धवाद, अ. ३५ प्रयत्नप्रभाव

घटक ३ • आदर्श जीवन पंचक — पंचक ८

• अ. ३६ जीवन—कला, अ. ३७ आत्मानुभव, अ. ३८ ग्रामकुटुंब

घटक ४ • अ. ३९ भू—वैकुंठ, अ. ४० ग्रंथाध्ययन, अ. ४१ ग्रंथ—महिमा

संदर्भ ग्रंथ :

१) ग्रामगीता	:	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
२) ग्रामगीता भावार्थ शब्दकोश	:	प्रा. रघुनाथ कडवे, अमोल प्रकाशन, नागपूर
३) ग्रामगीता रहस्य स्पंद १ ते ३	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
४) राष्ट्रसंत आणि ग्रामगीता	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
५) सार्थ ग्रामगीता	:	संपा. सुदामजी सावरकर, श्रीगुरुदेव आत्मानुसंधान, भू—वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
६) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरव ग्रंथ	:	संपा. प्राचार्य रा. तु. भगत
७) जनक्रांतीच्या पाऊलवाटा	:	ज्ञानेश्वर रक्षक, नाथे प्रकाशन, नागपूर
८) ग्रामगीता निर्मितीप्रक्रिया	:	डॉ. योगीता पिंजरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
९) गद्य—ग्रामगीता	:	सुबोध, श्रीगुरुदेव आत्मानुसंधान, भू—वैकुंठ, टेकडी (अड्याळ)
१०) ग्रामजयंती यात्रा	:	बाबा मोहोड, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
११) ग्रामगीतेच्या अंतरंगात	:	डॉ. नंदकिशोर काळे, ज्ञानपथ पब्लिकेशन, अमरावती
१२) अमृतविचारमंथन	:	डॉ. गणेश चव्हाण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
१३) ग्रामगीता स्वरूप आणि तत्त्वज्ञान	:	संपा. बाळ पदवाड,

गणेशचंद्राचार्य

PL

Elective 4 T 3 (A) : अभ्यासपत्रिका ३(A)

राष्ट्रसंतांची महिला सक्षमीकरणाची भूमिका

घटक १ • राष्ट्रसंतांना जाणवलेली स्त्री मुक्तीची निकड व जाणीव

- राष्ट्रसंतांचे महिला साक्षरताविषयक कार्य

घटक २ • राष्ट्रसंतांचा महिलेनतीविषयक विचार

- राष्ट्रसंतांनी महिलेनतीसाठी राबविलेले प्रकल्प

घटक ३ • श्रीगुरुदेवसेवा मंडळात महिलांचे योगदान

घटक ४ • राष्ट्रसंतांच्या महिला सक्षमीकरणाच्या विविध योजना

- महिला सक्षमीकरण आणि शाश्वत विकास

संदर्भ ग्रंथ :

- १) ग्रामगीता : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम मोझरी
- २) राष्ट्रसंतांचे राष्ट्रसंत समग्र गद्य वाङ्मय : संपा.प्रा.रघुनाथ कडवे, गुरुकुंज आश्रम मोझरी खंड १ ते १०
- ३) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज की हिंदी साहित्यमाला खंड १ ते १० : संपा.प्रा.रघुनाथ कडवे, गुरुकुंज आश्रम मोझरी
- ४) The Rashtrasant : Dr.P.S.Kane, विजय प्रकाशन, नागपूर (Socio,Political Thought of Sant Tukdoji Maharaj)
- ५) राष्ट्रसंत तुकडोजींचे चरित्र व व्यक्तिमत्त्व : डॉ.विद्या एम.अवधरे, जय आनंद प्रकाशन, नागपूर
- ६) वं. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विचारदर्शन : संपा.डॉ.लक्ष्मीकांत तुळणकर, आर.बी.प्रकाशन, नागपूर
- ७) राष्ट्रसंतांचे सामाजिक तथा राजकीय विचार : डॉ. पी.एल. ढेंगळे, वत्स-विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर.
- ८) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय : संपा. डॉ. अक्षयकुमार काळे, विसा बुक्स, नागपूर
- ९) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ : संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत
- १०) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे साहित्य : संपा. डॉ.भारती खापेकर, डॉ. रत्नाकर भेलकर व डॉ. रवींद्र शोभणे, नाथे पब्लिकेशन, नागपूर.
- समकालीन वास्तव : ज्ञानेश्वर रक्षक, नाथे प्रकाशन, नागपूर
- ११) राष्ट्रसंतांची जनचेतना : डॉ. गणेश चव्हाण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
- १२) अमृतविचारमंथन : डॉ. स्वाती चोरे, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती, २०१९
- १३) राष्ट्रसंतप्रणीत महिलेनती : डॉ. विद्युत भागवत, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे
- १४) स्त्रीवादी सामाजिक विचार : डॉ. अश्विनी धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
- १५) स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन : अनुवादक-करूणा गोखले, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
- १६) द सेकंड सेक्स (सिमोन द् बोव्हुआ) : डॉ. दत्तात्रय वाटमोडे
- १७) तुकडोजीदर्शन : (राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या स्फुट वाङ्मयावर आधारित)

प्रिया लक्ष्मी शिंदे :

प्रिया लक्ष्मी शिंदे

Elective - 1

राष्ट्रसंत : जन—सारस्वत (A)

- घटक १ • लेखक, साहित्यिक, सारस्वत, जनसारस्वत : संकल्पनांचा शोध आणि बोध
• राष्ट्रसंतांचा : जीवन आणि साहित्यविषयक दृष्टिकोन
• राष्ट्रसंतांची साहित्यविषयक भूमिका व साहित्य प्रयोजनविषयक दृष्टिकोन
- घटक २ • राष्ट्रसंतांनी साहित्यसंमेलनातून व इतर संमेलनांतून केलेले मार्गदर्शन
• राष्ट्रसंतांच्या साहित्यातील जनवादी मूल्ये
- घटक ३ • राष्ट्रसंतांच्या साहित्यातील साहित्यमूल्ये
• राष्ट्रसंतांच्या साहित्यातील जीवनमूल्ये
- घटक ४ • राष्ट्रसंतांच्या साहित्याचा जनमानसांवरील प्रभाव व परिणाम
• समकालीन साहित्यिकांमध्ये राष्ट्रसंतांचे स्थान
• राष्ट्रसंतांचे आंतरविद्याशाखीय व बहुविद्याशाखीय योगदान

संदर्भ ग्रंथ :

- १) ग्रामगीता : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- २) विश्वशांती योग : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ३) युगप्रभात : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ४) गीताप्रसाद : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ५) भजनमृत सागर मराठी भजन खंड : संक. संपा. राजाराम बोथे. श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ६) भजनमृत सागर हिंदी भजन खंड १ व २ : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेवप्रकाशन गुरुकुंज आश्रम मोझरी
- ७) राष्ट्रसंतांची पत्रे : संपा. बाबा मोहोड, श्रीगुरुदेवप्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ८) राष्ट्रसंतांची भाषणे : संक. व संपा. बाबा मोहोड, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- ९) हितबोध : संपा. डॉ. अ.ना. देशपांडे, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
- १०) राष्ट्रसंत तुकडोजी यांच्या समग्र वाङ्मयाचे चिकित्सक अध्ययन : डॉ. कुमुदिनी खोरगडे, प्रकाशन, रा. खोरगडे, अमरावती
- ११) राष्ट्रसंत साहित्य दर्शन : डॉ. जुल्फी शेख
- १२) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय : संपा. डॉ. अक्षयकुमार काळे

१३) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ	:	संपा. प्राचार्य रा.तु.भगत
१४) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज वैचारिक क्रांती	:	डॉ. बाळ पदवाड
१५) आधुनीक मराठी गद्याचा पायाभूत अभ्यास	:	संपा. डॉ. वासुदेव मुलाटे
१६) राष्ट्रसंत समग्र गद्य वाङ्मय खंड १ ते १०	:	संपा. रघुनाथ कडवे, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी
१७) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज की हिंदी साहित्यमाला खंड १ ते १०	:	संपा. प्रा. रघुनाथ कडवे, गुरुकुंज आश्रम मोझरी
१८) थोर साहित्यकार	:	प्रा. रघुनाथ कडवे, अमोल प्रकाशन, नागपूर
१९) साहित्यमीमांसा	:	डॉ. रा.शं.वाळींबे, चित्रशाळा प्रकाशन, पुणे
२०) संत ज्ञानेश्वर ते राष्ट्रसंत तुकडोजी	:	डॉ. सुनंदा खेरडे, नाथे प्रकाशन, नागपूर
२१) राष्ट्रसंत तुकडोजींची गीतिकाव्ये	:	डॉ. सरिता पुंजे.
२२) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे जीवन कार्य	:	संपा. डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
२३) जननिष्ठांची मांदियाळी	:	संपा. डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
२४) जनसाहित्य चळवळ वाद संवाद	:	डॉ. सुभाष सावरकर, मराठी जनसाहित्य परिषद, अमरावती
२५) युगद्रष्टा, राष्ट्रसंत तुकडोजी का राष्ट्रीय जीवन निर्माण मे योगदान	:	डॉ. दिनकर येवलेकर, विकास प्रकाशन, कानपूर
२६) तुकडोजी महाराज के साहित्य मे सामाजिक एवं राष्ट्रीय चेतना	:	डॉ. कमलेश्वर प्रसाद द्विवेदी, विद्या प्रकाशन, कानपूर.
२७) साहित्यशक्ती	:	डॉ. मनोहर रोकडे, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, मोझरी.
२८) श्रीगुरुदेवसेवक	:	संग्राहक, संक. व संपा. रा. मो. बेलुरकर, माणिक प्रकाशन, वरखेड.
२९) खंजरी	:	रा. मो. बेलुरकर, माणिक प्रकाशन, वरखेड.
३०) संस्कृती आणि साहित्य	:	संपा. डॉ. राजेंद्र नाईकवाडे व इतर, विजय प्रकाशन, नागपूर
३१) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे साहित्य : समकालीन वास्तव	:	संपा. डॉ. भारती खापेकर, डॉ. रत्नाकर भेलकर, व डॉ. रवींद्र शोभणे, नाथे पब्लिकेशन, नागपूर
३२) २१ व्या शतकातील मराठी साहित्य प्रवाह	:	एल. चौधरी, प्रशांत पब्लिकेशन
३३) वाङ्मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश	:	संपा. प्रभा गणोरकर व इतर, भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई
३४) गावागावासी जागवा : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज	:	संक. जयकुमार वाघ, राष्ट्रसंत साहित्य प्रकाशन, नागपूर १९९९

वर्ज्या/वर्ज्या

भारतीय समाजसुधारक आणि राष्ट्रसंत (B)

घटक १ :-

- विसावे शतक : भारतातील सामाजिक सुधारणांचे युग
- महाराष्ट्रातील प्रमुख समाजसुधारक : एक आढावा
- महाराष्ट्राबाहेरील प्रमुख समाजसुधारक : एक आढावा

घटक २ :-

- प्रमुख सामाजिक समस्या : स्वरूप आणि व्याप्ती
- राष्ट्रसंत आण इतर समाजसुधारकांच्या प्रयत्नांतील साम्य व भेद

घटक ३ :-

- महाराष्ट्रातील समाजसुधारक आणि राष्ट्रसंत : अनुबंध
- भारतीय समाजसुधारक आणि राष्ट्रसंत : अनुबंध

घटक ४ :-

- सामाजिक प्रश्नांवरील राष्ट्रसंतांचे प्रबोधन आणि जनजागृती
- जातिभेद, अंधश्रद्धा, निरक्षरता, अनारोग्य, बेरोजगारी इ. समस्यांवरील राष्ट्रसंतांनी उभारलेले समाजसेवेचे विविध प्रकल्प

संदर्भ ग्रंथ :

१. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज गौरवग्रंथ — संपादक प्राचार्य रा. तु. भगत
२. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय — संपादक डॉ. अक्षयकुमार काळे
३. राष्ट्रसंत आणि स्वातंत्र्याची चळवळ — डॉ. भाऊ मांडवकर
४. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
५. जीवनयोगी : खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर
६. आधुनिक भारत — आचार्य जावडेकर
७. प्रबोधनातील पाऊलखुणा — गं. बा. सरदार
८. संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश (१९२० ते २००३) — संपादक वसंत आबाजी डहाके व इतर
९. महाराष्ट्र संस्कृती — पु. ग. सहस्रबुद्धे
१०. सांस्कृतिक महाराष्ट्र (१९६० ते २०१०) — संपादक मधू मंगेश कर्णिक
११. आधुनिक महाराष्ट्राचे राजकारण — व. मं. सिरसीकर
१२. परिवर्तनाचे प्रवाह — संपादक श्री. ग. मुणगेकर

वर्ज्यालक्ष्मीचोटे.

राष्ट्रसंतांची कलासाधना (C)

घटक १ :-

- कला : संकल्पना, स्वरूप आणि घटकतत्त्वे
- लोककलेचे स्वरूप आणि प्रमुख प्रकार

घटक २ :-

- भजन, कीर्तन, पोवाडा : काही लोकप्रयोज्य कला
- प्रबोधनाची व रंजनाची पारंपरिक साधने

घटक ३ :-

- राष्ट्रसंतांच्या भजनशैलीचा समाजावरील प्रभाव
- राष्ट्रसंतांच्या कीर्तनशैलीतील नावीन्य

घटक ४ :-

- राष्ट्रसंतांच्या प्रवचन शैलीचे स्वरूप व वैशिष्ट्य
- राष्ट्रसंतांचे पोवाडे - वेगळेपण
- राष्ट्रसंतांच्या कलासधनेची पृथगात्म वैशिष्ट्ये

संदर्भ ग्रंथ :

१. लोकरंजनांची पारंपारिक माध्यमे — शरद व्यवहारे
२. लोकसाहित्य आणि लोकसंस्कृती — सरोजिनी बाबर
३. राष्ट्रसंत तुकडोजी : जीवन व कार्य — संपादक डॉ. सुभाष सावरकर
४. जीवनयोगी : खंड १ ते ११ — सुदाम सावरकर

RM 2 - शोधप्रबंध (Dissertation)

वर्ज्या लक्ष्मीकोटे

Structure and Credit Distribution of M.A. Rashtrasant Tuadoji Maharaj Thought (Autonomous)2023-24

Year	Level	Sem(2years)	Major		RM	OJT/FP	RP	Cumulative Credit
			Mandatory	Electives				
I	6.0	Semester -I	MRTMT11 - राष्ट्रसंतांचे जीवन चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व भाग-१ (Credits-4) MRTMT12 - ग्रामगीता नवनीत भाग-१ (Credits-4) MRTMT13 - राष्ट्रसंतांच्या कार्याची पार्श्वभूमी : स्वातंत्र्यपूर्व कालखंड (Credits-4) MRTMT14 - चर्चासत्र (Credits-2)	ERTMT15(A)- राष्ट्रसंतांची विश्वशांतीची संकल्पना (Credits-4) ERTMT15(B)- राष्ट्रसंतांचे मराठी काव्य (Credits-4) ERTMT15(C)- राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य साहित्य (Credits-4)	RM-1 Research Methodology संशोधन पध्दती	-	-	20-22
		Credits	12-14	4	4	0	0	
		Semester -II	MRTMT21 - राष्ट्रसंतांचे जीवन चरित्र आणि व्यक्तिमत्त्व भाग-२ (Credits-4) MRTMT22 - ग्रामगीता नवनीत भाग-२ (Credits-4) MRTMT23 - राष्ट्रसंतांच्या कार्याची पार्श्वभूमी : स्वातंत्र्योत्तर कालखंड (Credits-4) MRTMT24 - चर्चासत्र (Credits-2)	ERTMT25(A) - राष्ट्रसंतांचे धर्म अध्यात्म आणि विज्ञान विषयक विचार (Credits-4) ERTMT25(B)- राष्ट्रसंतांचे हिंदी काव्य (Credits-4) ERTMT25(C)- राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य साहित्य (Credits-4)	-	Project Report (प्रकल्प अहवाल) प्रशिक्षण कार्य किंवा क्षेत्र-प्रकल्प	-	20-22
		Credits	12-14	4	0	4	0	
		Cumulative Credit for PG Diploma	24-28	8	4	4	0	40-44

(Signature)

Plu
15/05/2024

वर्ज्यालक्ष्मीशिर

Year	Level	Sem(2years)	Major		RM	OJT/ FP	RP	Cumulative Credit
			Mandatory	Electives				
II	6.5	Semester - III	MRTMT31 - राष्ट्रसंतांची ग्रामविकासाची संकल्पना(Credits-4) MRTMT32 -ग्रामगीता नवनीतभाग—३ (Credits-4) MRTMT33 -राष्ट्रसंतांचा सामाजिक परिवर्तनाचा विचार (Credits-4) MRTM34 - चर्चासत्र(Credits-2)	ERTMT35(A) - मराठी संतपरंपरा आणि राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज (Credits-4) ERTMT35(B) - राष्ट्रसंतांचे जीवन—चरित्र आणि कार्य(Credits-4) ERTMT35(C) - ग्रामगीता :वाङ्मयीन महात्मता(Credits-4)	RM-2 Research Methodology संशोधन पध्दती	-	-	20-22
		Credits	12-14	4	4	0	0	
		Semester - IV	MRTMT41 - राष्ट्रसंतांचे विचार : आजच्या संदर्भात (Credits-4) MRTMT42 - ग्रामगीता नवनीत भाग—४(Credits-4) MRTMT43 - राष्ट्रसंतांची महिला सक्षमीकरणाची भूमिका (Credits-4)	ERTMT45(A) - राष्ट्रसंत : जन—सारस्वत (Credits-4) ERTMT45(B) - भारतीय समाजसुधारक आणि राष्ट्रसंत(Credits-4) ERTMT45(C) - राष्ट्रसंतांची कलासाधना (Credits-4)	-	-	Research Project शोध—प्रकल्प	20-22
		Credits	12	4	4	0	6	
		Cumulative Credit for 01 Year PG Degree			24-28	8	4	4
Cumulative Credit for 02 Year PG Degree			24-26	8	4	0	6	40-44
Total Credit for Two Year Degree			48-54	16	8	4	6	80-88
2 Year- : 04 semester PG Degree (80-88 Credits) after Three Year UG Degree or 01 Year : Two Semester PG Degree (40-44Credits) after Four Year UG Degree								

@fle

15/05/2024

उज्या/उज्या